

Obsah

ÚVOD	3
I. SVĚTOVÝ NÁZOR A FILOSOFIE. ŘEŠENÍ ZÁKLADNÍ FILOSOFICKÉ OTÁZKY V PŘEDMARXISTICKÉ FILOSOFII	7
1. Základní otázka filosofie a její řešení	12
2. Příčiny vzniku idealismu	19
a) Objektivní idealismus	23
b) Subjektivní idealismus	24
c) Dualismus	26
d) Pluralismus	28
e) Agnosticismus	30
3. Základní formy nemarxistické materialistické filosofie	31
a) Dialektický a atomický materialismus řecký	31
b) Mechanický materialismus	37
c) Biologizující a ekonomizující vulgarizace materialismu	42
II. HISTORICKÉ A SOUČASNÉ ZDROJE MARXISTICKÉ FILOSOFIE, JEJÍ PŘEDMĚT A STRUKTURA	47
1. Společenské a teoretické zdroje vzniku marxistické filosofie	47
2. Německá klasická filosofie a její význam pro vznik dialektického materialismu	48
a) I. Kant	48
b) G. W. F. Hegel	50
c) L. Feuerbach	55
3. Podstata revolučního zvratu ve filosofii	58
4. Současné zdroje marxistické filosofie	63
5. Obecná charakteristika marxistické filosofie	65
a) Předmět marxistické filosofie	68
b) Struktura marxistické filosofie	72
c) Marxistická filosofie a ideologie	79
d) Hypotetičnost marxistické filosofie	82

III. MATERIÁLNÍ JEDNOTA PŘÍRODNÍHO A SPOLEČENSKÉHO SVĚTA	87
1. <i>Co je hmota</i>	89
a) Hmota, její substance a atributy	93
b) Co je materiální jednota světa?	97
2. <i>Materiálnost společenského světa</i>	116
a) Úloha práce při vzniku a vývoji člověka	118
b) Společenské bytí	121
3. <i>Úloha materiálních činitelů ve vývoji společnosti</i>	123
a) Úloha geografického prostředí ve vývoji člověka	123
b) Úloha společensko-biologických faktorů ve vývoji společnosti	125
c) Způsob výroby a jeho význam pro rozvoj lidské společnosti	128
4. <i>Člověk a antropoidní příroda</i>	132
5. <i>Svět ideální jako duchovní odraz objektivní reality</i>	136
a) Co je lidské vědomí?	137
b) Jazyk a vědomí	139
c) Společenské vědomí	142
IV. ÚLOHA POZNÁNÍ A JEHO ZÁKONY V PROCESU PŘEMĚNY SVĚTA ČLOVĚKEM	147
1. <i>Je svět poznatelný?</i>	149
a) Odraz jako vlastnost veškeré hmoty	150
b) Co je skutečnost?	152
2. <i>Společnost jako poznávající a sebepoznávající systém</i>	153
a) Vztah praxe a empirie	158
b) Úloha společenské praxe v poznávacím procesu	158
3. <i>Stupně procesu lidského poznání</i>	164
a) Smyslový stupeň poznání	164
b) Rozumový stupeň poznání	167
4. <i>Problém pravdy a pravdivosti vědeckých poznatků</i>	182
a) Koherenční teorie pravdy	183
b) Konvencionalistické pojetí pravdy	184
c) Korespondenční teorie pravdy	184
d) Materialistické pojetí pravdy	184

5. <i>Marxismus a konvencionalismus</i>	188
6. <i>Úloha jazyka v procesu poznání</i>	191
V. TOTALITA A STRUKTURA SVĚTA, NEJOBECNĚJŠÍ KATEGORIE A ZÁKONY JEHO POHYBU A VÝVOJE	196
1. <i>Člověk a fenomenální svět</i>	196
a) Co je fenomenologie?	200
b) Jev a podstata	203
c) Obecné a jedinečné	205
d) Obsah a forma	206
e) Logické a historické	209
2. <i>Svět jako konkrétní totalita</i>	211
3. <i>Deterministická povaha světa a stupně souvislosti</i>	218
a) Kauzalita	219
b) Korelace a jiné souvislosti	222
c) Zákon a zákonitost	223
d) Nutnost a nahodilost	229
e) Finalita	231
4. <i>Pohyb, vývoj a perspektivy člověka</i>	232
a) Má příroda bez člověka smysl?	232
b) Pohyb a vývoj	235
5. <i>Nejobecnější dialektické zákony pohybu a vývoje</i>	240
a) Zákon negace negace	241
b) Pohyb a vývoj jako zákon změny staré kvality v novou v důsledku kvantitativních změn	246
c) Zákon jednoty a boje protikladů	255
VI. MARXISMUS-LENINISMUS O PODSTATĚ A VÝVOJI SPOLEČNOSTI	264
1. <i>Francouzští materialisté 18. století o podstatě a vývoji společnosti</i>	265
2. <i>Hegelovo pojetí společnosti</i>	267
3. <i>Některé další předmarxistické názory na společnost</i>	268
4. <i>Marxismus-leninismus o podstatě a vývoji společnosti</i>	271
5. <i>Rozhodující úloha materiální činnosti v dějinách</i>	272
6. <i>Společnost jako konkrétní totalita</i>	277

7. Společnost jako objekt vědeckého zkoumání	281
8. Revoluční praktická podstata vědeckého pojetí dějin	286
VII. ZÁKONITOSTI SPOLEČENSKÉHO POHYBU	287
1. Marxistický determinismus	287
2. Dialektické pojetí kauzality	290
3. Statistické zákonitosti	291
4. Dějiny jako objektivně determinovaný proces	292
5. Možnost uvědomělého zasahování do dějinného vývoje	294
6. Svoboda jednání ve společnosti	295
VIII. SOCIÁLNÍ STRUKTURA SPOLEČNOSTI, TŘÍDY A TŘÍDNÍ BOJ	297
1. Sociální struktura společnosti	297
2. Vznik a podstata tříd	299
3. Leninova definice tříd	302
4. Třídní boj	304
5. Třídní složení kapitalistické společnosti	307
6. Změny v třídní struktuře společnosti v důsledku socialistické revoluce	312
7. Problematika sociální a třídní struktury v socialistické společnosti	317
IX. POLITIKA, STÁT, ŘÍZENÍ SPOLEČNOSTI	325
1. Podstata politiky a její vztah k ekonomice	325
2. Vznik a podstata státu	329
3. Podstata, funkce a vývoj kapitalistického státu	333
4. Byrokratismus jako společenský vztah	339
5. Socialistický stát a jeho dva stupně vývoje	341
6. Socialistická demokracie jako složitá dynamická soustava řízení společnosti	346
X. MARXISTICKO-LENINSKÉ UČENÍ O SOCIÁLNÍCH REVOLUCÍCH	356
1. Podstata a příčiny sociálních revolucí	356
2. Podmínky sociální revoluce a revoluční situace	358
3. K otázce forem socialistické revoluce	361

XI. OSOBNOST, MASY A SPOLEČNOST	365
1. <i>Osobnost a společnost v předmarxistické filosofii</i>	365
2. <i>Marxistické pojetí vztahu osobnosti a společnosti</i>	366
3. <i>Faktory svazující rozvoj osobnosti ve vykořisťovatelské společnosti a jejich revoluční zrušení</i>	368
4. <i>Vztah osobnosti a společnosti v názorech soudobé buržoazní filosofie</i>	370
5. <i>Změny ve vztahu osobnosti a společnosti na přechodu od kapitalismu ke komunismu</i>	372
XII. VĚDECKÁ TEORIE POKROKU A SOUDOBA ÉPOCHA SVĚTOVÝCH DĚJIN	375
1. <i>Pojem pokrok v marxistické filosofii</i>	375
2. <i>Objektivní kritéria společenského pokroku</i>	376
3. <i>Obsah soudobé epochy světových dějin</i>	379
XIII. NĚKTERÉ OTÁZKY OBSAHOVÝCH PŘEMĚN SPOLEČENSKÉHO VĚDOMÍ	384
1. <i>Podstata a formy společenského vědomí</i>	384
2. <i>Dialektika vzájemného působení společenského bytí a společenského vědomí</i>	385
3. <i>Charakteristika některých forem společenského vědomí</i>	390
a) <i>Morálka</i>	390
b) <i>Věda</i>	395
c) <i>Umění</i>	398
d) <i>Náboženství</i>	401
DOPORUČENÁ LITERATURA	405